

OSSERVATORIO LETTERARIO

*** Ferrara e l'Altrove ***

Magyar nyelvű online melléklet - Supplemento online in lingua ungherese
<http://www.osservatorioletterario.net> - <http://xoomer.virgilio.it/bellelettere/> -
<http://www.testvermuzsak.gportal.hu>

Ferrara, 2008. február 22., péntek

„Kedves Zitácska!” „Drága Albert”

Szeleczy Zita színművész és Wass Albert író levelezése (Töredékek)

A Magyar Örökség díjas Szeleczy Zita színművész és Wass Albert író a magyar ügyek két kiváló emigrációba kényszerült képviselője. Nem véletlenül folytattak egymással levelezést. A levelek személyes jellegéből kitűnik: mennyire hasonlóképp látták a világot. Mindketten küzdöttek a magyarság felemelkedéséért, más-más eszközökkel.

A Szeleczy hagyaték-örzőjének tudomása szerint az első levelet 1968. március 7-én írta Wass Albert Szeleczy Olgának, Zita nővérének. Az író levele végén köszönti Zitát. Közérdekű sorai ma is érvényesek: „Tévedés azonban azt gondolnia, hogy aki kitart magyarsága mellett, azt mindenki elhagyja. Nem mindenki. Először is vagyunk már néhányan, ha szétszórta is, de szellemileg csoportba verődve, akik nem hagyjuk cserben sem egymást, sem a magyar ügyet. Másodszor pedig, ami a legfontosabb: az Úristen sem hagy el, hanem mellettünk van.” Az első levelet Wass Albert az Amerikai Magyar Szépművészeti Céh levélpapírján küldte Floridából.

Szeleczy Zita egyik kézzel írt levelében 1970 aug. 29-én ezt írta Wass Albertnek: „...gondolom Maga is ugyanilyen visszاسzorításokkal küzd: Mert becsületest kell ugyan játszani, de valóban annak lenni mégis oktalanság’ megírta ezt már Katona József, és ha a magyarságunkat nemcsak megjártsszuk, hanem valóban azok is merünk lenni, s valóban igazi magyar értékekért síkra szállni, akkor üldözés a sorsunk!” Az aláhúzásokat a színművész tette, mintegy nyomatékosítva az igazi és valódi magyarság értékét.

Wass Albert évről évre levelet írt magyar testvéreinek Karácsony alkalmából, vagy más jeles eseményt követően. A levelekben összefoglalta az év eredményeit, küzdelmeit. 1977-ben két és fél hónapos nyugati körútról tért haza. A „Kedves Testvérem a Magyar Nemzet szeretetében és szolgálatában” megszólítást viselő levél hátoldalára a következőket írta: „Kedves Zitácska! Végre hazaértünk. Az út fő-tanulságai: akad még sok derék magyar, csak nehéz meglelni őket. A semmirevalókba úton-útfélen belebotlik az ember. Ha csak valamiképpen össze tudnánk tömöríteni a jó magyarokat, országot menthetnénk velök!...”

Szelezcky Zita és Wass Albert, e két kiváló magyar ember kölcsönösen becsülték egymás munkáját. Több levél tanúskodik az egymás iránti tiszteletről. Ahogy Wass Albert, évről-évre levélben kereste fel sorstársait, Szelezcky Zita is írt körleveleket. 1977. június 7-én kelt egyik levelében így szólította meg az emigrációban élő magyarságot: *„Kedveseim! ...Nagyon a lelketekre akarom kötni, hogy MINDENT MEGTEGYETEK, MINDENKINEK SZÓLJATOK, MINDENKIT VIGYETEK EL WASS ALBERT ELŐADÁSÁRA, MERT EZ AZ EMBER, – annyi sok „phony” érdekmber között! – IGAZÁN NAGY, IGAZÁN MAGYAR S MINDANNYIAN KELL, HOGY SEGÍTSÜK MUNKÁJÁBAN, CÉLKITŰZÉSEI ELÉRÉSÉBEN, S MOST NYOMDÁBAN LEVŐ KÖNYVE KIADÁSÁBAN, MERT NEMCSAK EGY ÓRIÁSI MAGYAR ÉRTÉKET, TEHETSÉGET SEGÍTÜNK BENNE, HANEM ERDÉLYI VÉREINKET MENTHETJÜK MEG A TELJES KIIRTÁSTÓL, ÉS HA ŐT SEGÍTJÜK, S LELKÉT MEGÚJÍTJUK, NEM(CSAK) RAJTA SEGÍTÜNK, HANEM A MAGYARSÁGON, – MAGUNKON!!!”* E sorokat a színművész végig nagy betűvel írta. Majd hozzátette: *„Ezer csók, szíves üdvözet, telefonáljatok, hívjatok mindenkit Wass A. előadására, fiatalságot okvetlen elvinni!...Sok csók, üdv: Zitátok”*

1978. március 23-án Zita személyes hangvétellű levélben kereste fel az író. A megszólítás: *„Kedves Albert!”* A harmadik oldalon megállapította a 'nagytehetségű' emberekről: *„mindjárt a legremekebb állásokba kerülnek be, s soha nem kell félniük elbocsátástól, hivatalaikban intéznek mindent, mert olyan pozíciókban vannak...ők azok, akik a biztonság és jólét fölényéből néznek le ránk, félig szánakozva, félig gyűlölvé – hogy milyen ügyetlenek is vagyunk...Milyen nehéz nekünk, akik eléggé okatlanok vagyunk, s igazán becsületesek, hívők vagyunk, nekünk nincs biztos, nagy pozíciónk, jövedelmünk, nem utazgathatunk a világban, nem bírjuk az álmainkat megvalósítani, s még népünkön sem tudunk úgy segíteni, ahogy szeretnénk, mert mi nem kapjuk meg hozzá a segítséget, s tehetetlenül kell néznünk, hogy elrontanak mindent mások s még nagyobb szenvedést idéznek elő népünknek!...”*

Wass Albert 1978. áprilisában *„Kedves Honfitársaihoz”* szól. A szabadságról, mint felelősségről elmélkedik: *„Szabad földön élni nem csupán alkalmat jelent az érvényesüléshez, de ugyanakkor felelősséget is helyez a vállunkra. Mi vagyunk ma a nemzet cselekvőképes részlege, kik tetteinkért nem diktátoroknak, csupán az Úristennek tartozunk felelősséggel.”* A következő sorokból kiviláglik az író több évtizedes magyarságmentő szolgálata: *„Az Amerikai Magyar Szépművészeti Céh ennek a szabadföldi magyar cselekvőképességnek egyik gyakorlati megnyilvánulása. Azoknak a derék magyaroknak a támogatásával, kik, ha kevesen is, de megértették az ismeretterjesztés nemzetpolitikai fontosságát...”*

Visszatérve Szelezcky Zita és Wass Albert levelezésére, az író rendszerint *„Drága Zitácska”* vagy *„Kedves, jó Zitácskának”* szólítja a színésznőt. Alkotó tevékenységét több levelében elismeri. 1977-ben például így kezdte levelét: *„Bizony jól mondja a vers, hogy 'Csillag voltál, csillag leszel' csillag is marad mindég a mi számunkra!”*

S hogy mennyire bensőséges e két nagy ember között a levelezés, mutatja az alábbi levélrészlet, melyet Wass Albert írt Zitának, bátyja, Alfréd elvesztése után: *„Kedves Zitácska! Döbbenve és szomorodva olvastam levelét. Bár bátyját nem ismertem, de ha a Maga bátyja volt, már ez is azt jelenti, hogy ember volt a talpán és magyar...Az idő múlása szomorú, s akárcsak a nagy folyó vizét, megállítani nem lehet. Sodor magával mindent, néha lassabban, néha gyorsabban, de szünet nélkül viszi mindazt, ami számunkra a világot jelentette, múlttá véníti a jelent, anélkül, hogy jövendővé érlelné a várakozásunkat. Szívem minden érzésével átérzem fájdalmukat, s tehetetlen vagyok, mert nem lelek orvosságot reá. Zita és Olga: a csillagok egyre hullnak, s napról-napra sötétebb lesz körülöttünk az éjszaka, a hontalanság éjszakája. Érezzék meg ott mesze a kézzorításomat, magukkal van a lelkem, sóhajom...”* A Floridából érkező levélre a Szelezcky Zita Hollywoodból így válaszolt 1982. június 4-én: *„Kedves Albert! ...Istenem, micsoda tehetség, amit tudunk és érzünk, de nem tudjuk kifejezni, azt maga micsoda klasszikusan, gyönyörűen tudja leírni, érzékeltetni, egyetlenül gyönyörű magyar nyelvünk egyetlenül gyönyörű írói tehetséggel megáldott embere, aki nemcsak nagy író és tehetség, de éppoly nagy magyarnak, embernek!...”*

A levelekből megtudhatjuk, hogy az emigrációban élő kiváló magyar színésznő időnként anyagi gondokkal küszködött. Az írófejedelemnek erről mindig őszintén beszámolt. Egyik ilyen jellegű levelére válaszolta Wass Albert 1983. október 5-én: *„Kedves Zitácska! ...Sok gondja-baja elszomorított. Mint legnagyobb művésznőnk megérdemelné, hogy gondtalan jólétben éljen. Sajnos ez a száműzött élet nem adja meg még Magának sem amit adnia illene.”*

Mint ismeretes, Wass Albert Erdélyből származott, s szülőföldje iránti szeretete nem szűnt meg soha. Erdély védelmében sorozatosan felemelte szavát. 1984. június végén írt levele is erről tanúskodik: *„Ugyancsak megkérek mindenkit, aki olyan hírt kap Erdélyből, ami beleillik a Transylvanian Newsletter keretébe, küldje azt meg, hogy minél szélesebb körben képviselhesük a magyar panaszokat. Immár húsz esztendeje végezzük ezt a munkát, négyszáz-egyneháyan a másfélmillióból, vállt vállnak vetve, ahogy lehet és húsz esztendő során megtanultuk, hogy nem számíthatunk senki másra, csak önmagunkra és az Úristenre, ki velünk lesz mindaddig, míg az igaz utat járjuk!”*

A két kiváló magyar alkotó ember természetesen közös munkában is részt vett. Szeleczy Zita több Wass Albert művet: novellát, verset, regény-részletet olvasott kazettára „Örökség”, „A láthatatlan lobogó”, valamint a „Kard és kasza” címmel. Több levélben szakmai véleményekről váltottak gondolatokat.

Wass Albert egy másik levelében így szólt a magyar testvéreihez: *„Honfitársaim, egyre hosszabbra nyúló hazátlanságunk negyvenedik esztendejének végén kívánok minden hűséges fegyvertársamnak békés, szép karácsonyt. Boldogulást egy újabb esztendőre, jóra való várakozás türelmes reménységével, s töretlen bizodalmat az Úrban, ki elébb-utóbb megsokalja a rengeteg gonoszsgot, s kiragadja szegény hazánkat az ördög karmaiból, vissza adja népünk elrablott szabadságát!”*

E levél végén olvasható az író imádsága. Most csak néhány sort idézünk belőle: *„Miatyánk, ki vagy a mennyekben...emberfölkötti roppant magosságban.../ Szenteltessék meg a Te neved ebben az elvadult világban! / Jöjjön el a Te országod újra magyarok földjén/ S legyen meg a Te akaratod mint a mennyekben – úgy odahaza is. / A mi mindennapi kenyerünket add meg nekünk, Uram, de ne feledkezz meg az éhező véreinkről sem Erdély meggyötört földjén...”*

Wass Albert 1982-ben ezt írta a színművésznek: *„Kedves Zitácska!...Fáradok már. Nem a hetvenöt évem fáraszt, hanem a sok csalódás, az emberek, kiknek magyarságuk vékonyka zománc, amit rendre lefejt róluk az idő. Na meg az üldözés, amiben még mindig részem van...Az ember beleun a védekezésbe...”*

Szeleczy Zita 1986-ban ezt írta a „Hagyaték” című remekműről: *„Drága Albert!...El kell mondanom, hogy csodálatosan gyönyörű ez a könyve, sírva olvastam, s minden magyarnak a kezébe kellene, hogy kerüljön, mert maga egyike azoknak a Táltosoknak, akikről ott ír, de talán a Legfőbb!!!! Ezt a könyvet is cassette-re kellene mondani, az egészet!”*

A rendszerváltozás hajnalán 1989. őszén Szeleczy Zita már fáradságról számolt be az írónak. Ám tudjuk, még a kilencvenes években, hazajövelekor nagy sikert ért el itthon. Ám lássuk, mit írt 1989-ben? *„Drága Albert!...Remélem, jól van...Én, ahogy mondtam állandó fáradsággal küzdve, artritisszal megterhelve éledegélek, azt hiszem az utolsó években, most érezteti hatását a sok kín és stressz, amit átéltem az életemen keresztül. Ezért is szeretnék még egy-két dolgot megvalósítani, ami mindig szívügyem volt...Magának is kívánok sok erőt, egészséget, hogy be tudja fejezni az életregényét, mely minden bizonnyal éppen olyan gyönyörű és érdekes lesz, mint minden eddigi könyve! Nekünk, igaz magyaroknak maga a legnagyobb írónk, a legnagyobb magyar írónk, ezt sose felejtse el, ne izgassa, ha másról látja ezt leírva, az nem igaz. Ez az igaz, amit mi érzünk...”*

Válaszában 1989. október 25-én Wass Albert beszámolt a családi változásokról: *„Kedves Zitácska!.. „Kissé egyedül vagyok ugyan Elizabeth halála óta, bár nagy a családom: 34 unoka, 14 dédunoka. De mindenki a maga életét kell élje, és nem horgonyozhat le egy bogaras vénember mellett. Időnként azonban fölkeresnek, bár úgy szét vannak szórva a világon, mint hársfa magja a szélben...”* A levél vége némi iróniával zárul: *„Hát így vagyunk, Zitácska. Szeretettel csókolja Albert, a vénember.”*

1989. november 17-én kelt levelében így válaszolt a színművész: *„Mindig a legnagyobb szeretettel gondolkodom magára, és hiába írja alá nekem azt, hogy ‘Albert, a vénember’, maga nekem csak ‘Albert, a táltos’.”*

1989. december 8-án így válaszolt Wass Albert: *„Örömmel vettem levelét, azonban saját gyöngeségének leírása elszomorított. A „gyöngeség” nem egyezik a maga alaptermészetével. Maga a magyarság eleven, cselekvő tündére, ne feledkezzék meg erről!”*

Majd 1990. március 8-án ezt írta szülőföldjéről: *„Köszönöm a kazettát, bizony megkönnyeztetett. Erdélyben a helyzet sokat javult, de a veszedelem még mindig ott csüng pókhálószálon a magyarok feje fölött és ott fog csüngeni mindaddig, amíg a románok uralkodnak felettünk...”*

Szeleczy Zita 1990. április 5-én kelt levelében e sorokat rögzítette az erdélyi változásokról, valamint Tőkés László lelkipásztorról, akinek egyik első útja Amerikába vezetett: *„Itt volt Tőkés László, aranyos, csupa hit, csupa lélek, csupa magyarság, ember, hős, igazi magyar, szép erdélyi magyar ember! S a szívem szakadt érte, mikor éreztem, hogy tojás-táncot jár és sehol nem mer igazán nyilatkozni, nehogy valami bajt hozzon a magyarságra otthon azzal, amit ő itt kimond. De lehet ezekkel szemben elég nagylelkűnek, finomnak lenni?”* (Mint ismeretes, Tőkés László tiszteletes hazájában épp szókimondásával, határozott véleményével, és ellenállásával indította el a Ceausescu-féle diktatúra összeomlását Romániában. Bátorsága közismert. Talán a művésznő az érte való aggodását is rögzíthette e sorokban?! F. Á.)

1993. augusztus 2-án kelt levelét így kezdte Szeleczy Zita: *„Drága, Szeretett Kincsünk, Albert!”, majd augusztus 6-án kézzel írt levelében ezt írta egyik Magyarországra érkezése után: „Nem engedték, hogy fellelkesítsem a magyarságot!”*

1994. augusztus 10-én vigasztaló sorokat küldött Wass Albert a művésznőnek: *„Maga, Aranyom? Maga az Örök Szépség, Örök Ifjúság megtestesülése! Magához az ilyesmi nem való... De nem azért küldöm ezt a levelet, hogy vissza-panaszkodjak. Azért, hogy bátorságot öntsek Magába. Az*

élet szép és Isten jó. Magát még hazavárják a megvénült magyarok, hogy szépségében, tehetségében, örök ifjúságában gyönyörködjenek. Maga még haza is megy, hazatér a dicsőség színpadára. Ne csüggedjen, hagyja a csüggedést nekünk, akik már belefáradtunk az életbe. Maga, édes, nem fáradhat bele soha. Érti? Soha! Daloljon még nekünk, s mi meghalljuk azt még 'odatúl' is és könnyebb lesz tőle a lelkünk. Fel a fejjel, Zitácska! A Maga hivatása örökkévaló!" Majd így zárul a lelkesítő levél: „Sok szeretettel: a 'kivénült táltos', aki már a nevét se tudja aláírni, de azért tudja még azt, hogy Maga az elpusztíthatatlan, örökkévaló Fiatalság és Szépség, minden magyarok büszkesége!"

1995. szeptember közepén Szeleczy Zita levelében jelezte, hogy két nap múlva Magyarországra utazik. A levélből megtudható: két hónapot tölt majd Magyarországon.

Itthoni élményeiről három oldalas, géppel írt levélben számolt be 1995. december 20-án: „Képzeld el, hogy a mostani kormány rettenetes nemzetölése ellenére, valahogy keservesen megjelentetem hat kazettámat otthon! Mondanom sem kell, hogy nem a hivatalos kiadók foglalkoztak velem...” Majd később beszámol a Rózsavölgyi Könyvesboltban tartott dedikálásáról: „A november 29-i dedikálás teljes erkölcsi diadalt hozott, mert óriási sor állt délután 3-tól este 9-ig, egyszerűen nem akart megszakadni, és még az esőben is álltak kint az emberek, annyira be akartak jutni. Az üzletvezető mondta is, hogy eddig a legnagyobb sikert Cziffránál és Leonard Bernstein-nél érték el, de akkor megközelítőleg sem volt ekkora tömeg, arról nem is beszélve, hogy azoknál hideg volt a hangulat, éppen, hogy aláírkantották a nevüket, a mostani szeretetet, rajongást, ezt a melegséget soha senkinél nem érezte...” A levél folytatásaként érdekes tévedésről is beszámolt a művész: „A Maga 'Üzenet haza' című versét sok éven át – és még sokszor ma is – Mécs László versének tulajdonították... Kedves barátom, Farkas Zsolt piarista diák volt azelőtt, s ő elvitt a piarista öregdiákok találkozására, ahol egy idős úr nagy szeretettel és tisztelettel a kezembe nyomott egy borítékot, mondván, hogy van benne egy gyönyörű vers, amit Mécs László írt. Én kinyitottam a borítékot, és benne volt a Maga Üzenet haza című verse legépelve... Én aztán ott rögtön, nagy hangosan kijelentettem, hogy ez nem Mécs László verse, hanem annak a drága nagy magyar erdélyi költőnknek a verse, akit Wass Albertnek hívnak, és akit én annyira szeretek, és tisztetek. Így ott, abban a kis csoportban mindjárt eloszlattuk a félreértést...” Majd Szeleczy Zita beszámolt arról az örömről, hogy a Vasárnapi Újság című rádió műsorban is eloszlatták a kételyeket, s az ő felolvasásában hangzott el az Üzenet haza című Wass Albert vers. „Szóval gondolhatja, mennyire örültem annak, hogy részese lehettem ennek a felvilágosításnak és végre a helyére tehetjük a dolgokat” – írta a művész.

1996-ban így válaszolt Wass Albert: „Nagyon köszönöm a pompás fényképeket! Ha nézem őket: itt van mellettem. Szép munkát végez, aranyom. Tartsa meg a Jóisten, magyarok öröme, még sok esztendőn át!” Majd az utóiratban megállapította a hazai politikai elitről: „Ami az „otthoni” kormányt illeti: nem várhatunk tőlük semmi jót. Ugyanazok a „vezetők” ma is, akik annak idején a kommunista akolba zárták a népet azzal a céllal, hogy lerombolják, mint nemzetet. Vannak még, akik próbálnak küzdeni a nemzet megmaradásáért, de nem sok jövőjük van...”

Az utolsó megmaradt levelet 1997. július 5-én Hollywoodból írta a színművész az írónak. A megszólítás még bensőségebb, mint máskor: „Drága Nagy Táltosunk! Drága Albert!” A levél tartalma pedig rámutat arra a magyarságmentő munkára, amit haláláig végzett Szeleczy Zita. Két hangkazettáját küldte meg a levél mellékleteként: a „Hagyatékot” valamint a „Kard és kaszá”. Az utolsó Szeleczy levél így zárul: „Drága Albi, búcsúszom, mindig a legnagyobb szeretettel gondolok magára, kívánom, hogy a két kazetta örömet hozzon magának és sok, sok egészséget kívánok továbbra is!!! Éljen még nagyon sokáig, nemzetünk, népünk és rajongói öröme!!! Sok szerető csók Zitától”

Wass Albert pedig ezt írta utolsó leveleinek egyikében: „Zitácska: hogy bennünket akarnak elnémitani, kettőnket, az kétségtelen. Ez azonban nem olyan könnyű ám, ugye? A Jóisten 'nagy szájjal' áldott meg mindkettőnket, s adott erőt is hozzá, hogy jártassuk szünet nélkül. Hát csak fel a fejjel!...A végén mégis csak győzni fog az igaz és jó ügy, mert ez a megdönthetetlen isteni törvény. Igaz, hogy sok nehézségen, és akadályon kell átvergődjünk, míg eljutunk oda, de minden leküzdött nehézség csak jobban megerősít bennünket...”

A két kiváló magyar személyiség: Szeleczy Zita színművész és Wass Albert író kölcsönösen elismerték és felfedezték egymásban a magyarságért végzett küldetését. Wass Albert 1998-ban, Szeleczy Zita 1999-ben hunyt el. Szellemük azonban ma is velünk él: Wass Albert írásai reneszánszát éli, Szeleczy Zita hangyagaival, hagyatékával végre hazaérkezett... s munkássága elismeréseként 2007. decemberében megkapta a Magyar Örökség díjat...

(A leveleket és felvételeket vitéz Jávor Zoltán, Szeleczy Zita rokona és keresztfia bocsátotta rendelkezésemre. Köszönet érte!)

Frigyesy Ágnes